

Nazadnje v 8. poglavju obravnava jugoslovansko zunanjo politiko. Čeprav ji priznava nedvomno pomembno vlogo urejevalca znotraj gibanja neuvrščenih (posebno v njenem prizadevanju, da to gibanje ne zapade pod vpliv Sovjetske zveze), vendar ne vidi posebnih razlogov za ohranjanje tega gibanja tudi vnaprej. Navaja tri glavne razloge krize neuvrščenosti: a) heterogenost gibanja, b) evrocentrizem mednarodne politike, c) sprememba okoliščin v globalnih razmerjih. Poleg teh obstajajo tudi »notranji« razlogi, ki so kompromitirali to gibanje: a) nekatere države so se »uvrstile« (Kuba), b) v nekaterih so se uveljavile izrazito represivne oblasti in c) dolžniška kriza je povezana v glavnem s temi državami.

Bogdan Denić zagovarja evropsko usmeritev jugoslovanske zunanje politike, čeprav trdi, da se bo Jugoslavija sedaj težje priključila integracijskim tokovom v Evropi kot prej. Opozarja, da so v Jugoslaviji močna oporišča iluzij, da Evropa komaj čaka na nas, glavno nevarnost pa vidi v koncentriranju energije na notranjepolitične obračune in v umanjkanju opozoril zveznega vodstva, kakšne bodo posledice za vse jugoslovanske republike, če se bo taka politika nadaljevala.

Seveda je danes bolj jasna ne le pohvala Markoviću iz pred govora k temu prevodu, temveč tudi politični položaj Bogdana Denića, ki je neposredno dejaven v Zvezi reformskih sil Jugoslavije. Ta njegova ocena, čeprav je danes ne bi bilo več mogoče izreči, se je pokazala za točno, saj popolnoma pojasnjuje razmerje evropskih institucij do Jugoslavije in njenih republik.

Na koncu tega prikaza velja poudariti, da je analiziranje jugoslovanskih procesov v položaju, ko smo vsak dan priča novim »dejanjem«, izredno velik izziv. Po eni strani je ta tema za vsakega politologa praktično neizčrpna, po drugi strani pa je analiza v takih prevratnih časih sama po sebi omejena in rizična za samega avtorja. Bogdan Denić se je tem zankam upiral tako, da je nakazoval tendence, pri tem pa se ni izogibal tudi napovedim o možnem razvoju. Za bralce, katerim je delo v prvi vrsti namenjeno (ameriške), pa je knjiga lahko ne le izvor informacij, ampak tudi »uspešnica«, s katero si lahko pridobijo zelo obširen in vendar enostaven vpogled v ozadje dogodkov, ki so začeli polniti tudi ameriške komunikacijske

kanale. Za nas pa je branje te knjige ena od možnosti odmika, bega v položaj tistega, ki iz daljave in ne obseden od vsakodnevnih informacijskih šokov o dogodkih v Jugoslaviji opazuje dejstva in analizira procese. Denićeva knjiga je nazadnje tudi prispevek za drugačno večplastno opazovanje dogodkov v Jugoslaviji in lahko najde kritike in zagovornike v vseh jugoslovanskih republikah.

Tudi to je dovolj za oceno, da je knjiga Bogdana Denića Kriza jugoslovanskega socializma zanimiv in koristen prispevek k razpravi o jugoslovanskem vprašanju.

Dejan Jović

STEPHEN MOORE

Sociologija, ključni pojmi in dejstva

Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, 1991 (Priročnik za sodoben pedagoški proces družboslovja)

V današnjem času, ko se je znašla tudi naša (srednja) šola v novi življenjski resničnosti, imenovani politični pluralizem, se (še) vse bolj izraža potreba po prodoru sodobnih priročnikov v njen prostor. Takšen poseg pa je nedavno naredil priročnik Stephena Moora z naslovom *Sociologija, ključni pojmi in dejstva*, ki ga je izdalo Znanstveno in publicistično središče v Ljubljani.

Priročnik je s svojo zanimivo strokovno in didaktično vsebinsko obravnavo pravicata obogatitev za naše družboslovje. Komu in čemu je namenjen? Že njegov naslov pove, da predvsem utrjevanju predmetnega področja sociologija, čeprav je treba reči, da je lahko tudi izredno koristen pripomoček za študij družboslovja v naši srednji šoli nasploh. Odgovor na zastavljeno vprašanje o »čemu« je mogoče strniti v naslednjo sodbo: namenjen je temu, da se bo v bodoče naš družboslovec lahko srečeval pri spoznavanju družboslovnih vsebin s tako zaželenim problemskim pristopom. In ne zgolj (z vse predlogo prevladujočim) reproduktivnim. »Delo vsebuje še neko plast, ki je lahko za

zgled. Pisu je bilo očitno več kot jasno, da s knjigo ne bo dokazoval, kako neizmerno sociološko izobražen je, temveč bo poskušal mladim olajšati prve korake k njihovi sociološki izobraženosti. Tako nas preseneti že prvo poglavje, ki v bistvu opozarja bralca na nadvse preprosto, pa vendar v naših učbenikih praviloma prezrt vprašanje, kako se začeti učiti. Pri tem avtor ne pripisuje kega dela iz pedagoške psihologije, temveč upošteva specifičnosti sociološke vednosti. Ne učite se na pamet, opozarja bralca, temveč si ob študiju zastavljajte vprašanja, kot npr.: »Ali soglašam s postavljenimi trditvami? Ali so smiselne, tudi če ne soglašam?«¹

Priročnik torej lahko pomaga našemu učitelju sociologije problemsko vpeljevati učenca v družboslovno vsebinsko polje oziroma v dokaj široko polje družboslovnih znanj. Polje, ki ga gradijo znanja s področja socializacije, kulture, družine, dela, socialne stratifikacije, rase, spola, izobraževanja, socialnega nadzora, urbanizacije, religije itd... V publikaciji je namreč obdelanih kar sedemnajst tem.

V tem kontekstu je treba opozoriti vzgib oziroma na vzročni motiv, zakaj je tovrstna publikacija sploh nastala. Nastala je kot priročnik za pripravo na (zaključne) izpite iz sociologije v srednješolskem, preduniverzitetnem izobraževanju v Veliki Britaniji. Gre torej v bistvu za angleški priročnik o sociologiji, ki pa bo lahko (vejetno tudi kakovostno) učinkovale na poučevanje naše sociologije in tudi sploh poučevanje našega družboslovja. Zaradi tega ne preseneča, da mu je 29. 3. 1991 Strokovni svet Republike Slovenije priznal vlogo alternativnega gradiva za učitelje in učence za predmet sociologije in družboslovja. Vlogo takšnega (učinkovitega) gradiva bo nedvomno v pedagoški družboslovni praksi lahko potrjeval, in to na raven, imenovanih strokovna in didaktična. Tudi našemu učitelju sociologije (družboslovja) lahko priročnik pomaga pri uresničevanju njegovih zahtevnih ciljev, se pravi smotrov, za katere lahko sodimo, da so postali še zahtevnejši pri svojem uresničevanju prav z vstopom novega standarda družboslovnih znanj v srednješolski prostor v študijskem letu 1990/91.

K uresničevanju katerih smotrov teži priročnik? Želi doseči, da bi se učenec v pedagoškem procesu na problemski način seznanjal s sociološkimi temami. Spoznaval in tudi resnično razumeval naj bi pojmovni aparat sociološke stroke, za katerega lahko rečemo, da je temeljni pogoj za razumevanje zapletenosti sociološke stroke sploh. Učenec naj bi si ob tem tudi razvijal sposobnosti za analitično razčlenjevanje, bogatil interpretativne sposobnosti, sposobnosti za vrednotenje. Njihova krepitev je v današnjem času še posebej pomembna, saj se učenec v pedagoškem procesu srečuje z različnimi analitičnimi tokovi, s spoznavanjem njihovih bistev, z zagovarjanjem njihovih raznovrstnih mnenj, stališč, pogledov. Učenec naj bi si tudi utrjeval sposobnosti za selektivno obravnavo dobljenih informacij, ki naj bi jih znal tudi sam koherentno predstaviti. Če pazljivo sledimo pravkar navedenim smotrom, lahko rečemo, da je njihovo uresničevanje aktualno tudi za našo pedagoško družboslovno prakso. Opisani smotri so bili namreč v njej mnogokrat enostrano (ali pa celo sploh ne) uresničevani.

Priročnik je s svojo svojstveno zasnovo usmerjen k obema temeljnima dejavnikoma pedagoškega procesa. Se pravi k učitelju in učencu. Povedano še drugače: njegova poučna strategija je takšne narave, da bi ta dva pola kar najbolj obogatila, oplemenitila.

Pri predstavitvi priročnika še povejmo, da vsebuje številne skice, razpredelnice, povzetke, problemsko zasnovana vprašanja, jasno izražene smotre, ki jih je le tako mogoče jasno uresničevati itd.. Skratka vse tisto, kar lahko pri učitelju in učencu krepi problem-skost kot temeljni pogoj njune ustvarjalnosti. Brez nje se v prihodnje ne bo mogoče približevati nujnemu uresničevanju standardov evropske sociologije.

Povzemimo: predstavljeni priročnik Stephena Moora je s svojimi številnimi kvaliteta-mi, ki smo jih v prikazu le bežno omenili, publikacija, ki bo obogatila našo družboslovno misel. Zato si lahko želimo, da bi se v našem družbenem prostoru pojavilo še več takšnih del, ki bi bila tudi za naše družboslovce lahko zgled (vir za pridobivanje njihovih inspiracij), kako se lotevati pisanja dobrega priročnika za pedagoški proces družboslovja.

¹ Pavel Zgaga, Ali imamo »poljudno« družboslovje?, Prosvetni delavec, Ljubljana, 27. maja 1991, št. 10, str. 6.